

QUINA ÉS LA FUNCIÓ BIOLÒGICA DEL PLAER INTEL·LECTUAL?

David Bueno i Torrens

Professor i investigador de genètica de la Universitat de Barcelona

Intel·lecte plaent

Una de les maneres com els instints afavoreixen la seva satisfacció és associant-la a plaer. Tothom sap que quan realitzem les funcions vitals, com per exemple quan mengem, bevem o practiquem el sexe, experimentem un plaer físic associat als sentits. Quan un individu sent plaer, el seu cervell induïx la producció d'hormones com l'endorfina, l'oxitocina i la serotonina, que causen un estat general de benestar. Tanmateix, el plaer físic, que habitualment ha estat considerat com el més baix dels plaers, no n'és pas l'única forma. Una altra forma de plaer és l'emocional, que ve de la satisfacció de les necessitats d'afecte i admiració, i que es relaciona directament amb la capacitat social humana. És el plaer que recomanava el filòsof grec Epicur, el qual pensava que l'amistat era la font de la felicitat. Finalment, el plaer que tradicionalment s'ha considerat més elevat és l'intel·lectual o espiritual, distinció que ja feia Plató. Tornant al plaer físic, moltes persones amb idees religioses fonamentalistes el consideren un vici, ja que suposa cedir als desigs del cos i no als de l'ànima. Els pecats sovint estan en relació amb aquest tipus de plaer, i per això la religió intenta substituir-lo per plaers emocionals i espirituals. Curiosament, aquests plaers activen la producció de les mateixes hormones, com també ho fan moltes drogues i, en general, les addiccions.

RESPECTE EL PLAER INTEL·LECTUAL, acabo de llegir un llibre de Jorge Wagensberg de títol homònim que m'ha fet reflexionar sobre plaers propis que mai havia racionalitzat. El plaer intel·lectual es el plaer íntim que es produeix en el moment precís d'una nova comprensió o d'una nova intuïció, i suposa una certa transcendència, ja que ve donat pel sentiment d'anar més enllà dels propis límits, de créixer interiorment. La funció biològica del plaer físic és molt òbvia, satisfer els instints associats a les funcions vitals, com també ho és la del plaer emotiu, estimular la vida social. Quina és, però, la funció biològica del plaer intel·lectual?

PER COMENÇAR, CAL DIR QUE QUALESVOL FUNCIÓ biològica ha d'haver estat afavorida per la selecció natural. Com sempre passa amb la selecció natural, a l'inici aquesta característica havia de ser supèrflua, atzarosa, fins que va esdevenir útil per alguna cosa. Atenent a la capacitat tècnica i científica humana, que ha estat imprescindible per a la nostra supervivència com a espècie, no és difícil concloure que la utilitat del plaer intel·lectual és em-

JAUME BATLLE

“Cada cop que hom creix interiorment, experimenta plaer intel·lectual, el qual, com a plaer, l'impulsa a continuar plantejant-se preguntes i a intentar comprendre les respostes”

pènyer-nos cap a l'adquisició i aplicació de nous coneixements, la qual cosa du implícita la comprensió de tot allò que ens envolta. Cada vegada que una persona comprèn una cosa que li era desconeguda, independentment que una altra ja l'hagués comprès abans, és a dir, cada cop que hom creix interiorment, experimenta plaer intel·lectual, el qual, com a plaer, l'impulsa a continuar plantejant-se preguntes i a intentar comprendre les respostes. És el camí del coneixement humà, que la nostra natura du escrit en la seva biologia. Com vaig defensar en un article que vaig escriure amb la meua esposa a la revista d'educació *Escola Catalana* fa un any, la clau d'una bona educació és la potenciació de la creativitat innata dels infants, a la qual cosa ara afegiria “per tal d'ensenyar-los a fruit del plaer intel·lectual”. És, sens dubte, la millor manera d'ensenyar-los a aprendre i comprendre.

I ÉS EL QUE EL PLAER INTEL·LECTUAL és cosa de nens, atès que per gaudir-ne cal una bona dosi de curiositat. La curiositat és freqüent en molts mamífers, però totes les espècies la perden en assolir la maduresa sexual, excepte la humana. La curiositat és, per tant, un tret juvenil que en els humans es perllonga durant tota la vida. En biologia, el fenomen de conservar trets juvenils durant l'edat adulta s'anomena neotènia (del grec *neo*, jove, i *teinein*, estendre's). I és precisament aquesta neotènia el que ens permet, com a espècie, ser científics, artistes o poetes. Des d'aquest punt de vista som com primats immadurs. Com va dir l'escriptor uruguaià Constancio C. Vigil, “la millor lloança que es pot fer d'un home és compararlo amb un nen”. I és en aquest sentit que haig de reconèixer que sóc un addicte al plaer intel·lectual.

ARA BÉ, MASSA SOVINT L'EXCÉS DE COMPETÈNCIA professional que establím, que ens converteix en taurons entre taurons (aquesta expressió l'he manllevada d'un col·lega), ens força a comprendre, a avançar com a científics, artistes o el que sigui, més enllà del límit del plaer, i llavors aquest es pot tornar dolor. Segons el filòsof John Stuart Mill, “el plaer i el dolor rarament existeixen per separat, sinó que gairebé sempre es troben units, i la mateixa persona sent plaer segons el grau de virtut que assoleix, i dolor per no haver-ne assolit més”. Per ser feliços i progressar cal no creuar la frontera de fer les coses per plaer, però em dol dir que ho he vist massa vegades en científics tant novells com veterans.

VOLTA D'HORITZÓ

Un afer no del tot exterior

J.J. Navarro Arisa

El viatge d'un cap d'Estat a qualsevol punt del seu territori no té res a veure, en principi, amb la política exterior. Dis-sortadament, però, la política exterior no és una ciència gaire exacta, i el viatge que fan avui i demà els reis d'Espanya a les ciutats de Ceuta i Melilla ha derivat en un conflicte diplomàtic de baixa intensitat amb el regne del Marroc. No és gaire estrany que els marroquins facin servir la visita com una ocasió per reiterar la seva reivindicació sobre els enclavaments espanyols al nord d'Àfrica, però sí que ho facin en un moment en què les relacions entre ambdós països semblen estar en calma i les diferències (com ara el cas de l'illot de Perejil, ocupat pel Marroc i immediatament “reconquerit” pel govern d'Aznar l'any 2002) semblen superades. Tant les autoritats espanyoles com les marroquines insisteixen que la cooperació a ambdues bandes de l'estret de Gibraltar és massa important com per espatllar-se amb disputes territorials, especialment quan la història porta fàcilment records com el de la Marxa Verda del Marroc sobre el Sàhara espanyol, que fa 32 anys va conduir a la retirada espanyola de l'excolònia. El viatge de Joan Carles i Sofia a Ceuta i Melilla, el primer que hi fan com a reis i el primer d'un cap d'Estat espanyol des de la visita que hi va fer Alfons XIII el 1927, ha estat un irritant per al nacionalisme marroquí, i només es pot esperar que el distanciament diplomàtic actual no passi de ser breu i anecdòtic, tot i que resulti palès que Ceuta i Melilla no són ni deixaran de ser un afer del tot exterior entre Madrid i Rabat. A curt o a mitjà termini, la visita reial no alterarà l'estatus de Ceuta i Melilla, però serà bo preveure que a les relacions amb el Marroc totes les accions tenen les seves reaccions. La polèmica situació dels enclavaments africans no desapareixerà del tot de l'horitzó futur.

CRONISTES DEL MÓN LITERARI

Teresa Pàmies

Escriptora

Excloure per omissió

En castellà en diuen *ningune-ar*, però en català calen dos verbs per definir el que practiquen alguns crítics o glossadors d'obres o esdeveniments culturals. Una prova recent la tenim en la informació publicada sobre la XXXVI edició dels Premis Octubre. Ester Pinter i Miquel Oliveres, signants de sengles cròniques a l'AVUI i

a *El País*, respectivament, informaren que el guanyador del Joan Fuster d'Assaig, Carlos Guzmán Moncada, investigador del departament d'estudis literaris de la Universitat de Guadalajara (Jalisco), “ja té publicats diferents treballs sobre autors catalans que s'exiliaren a Mèxic”, entre els quals citen Pere Calders, Tísner i altres,

però ometeren el nom de Teresa Pàmies, que visqué anys d'exili a Mèxic i hi fa referència en els seus llibres, de qui el professor Guzmán va escriure un documentat estudi com a introducció a la reedició de *Va ploure tot el dia* el 2001. L'assaig recull i comenta “una mirada catalana” sobre el Mèxic dels 40, evocats en l'obra testimonial

que l'investigador demostra haver llegit i reflexionat amb honestedat intel·lectual no exempta d'opinió no condicionada per l'abundant bibliografia –inclosos articles que hi fan referència, i tesines com la de Maria Aurèlia Capmany– editada en alemany per la Universitat de Bonn l'any 1984. El flamant premi Joan Fuster treballa sense

ometre cap de les dades sobre el tema escollit, a diferència d'alguns dels cròniques del món literari. Ningú no està obligat a elogiar res, però tampoc té dret a excloure res per omissió. Quan això t'afecta personalment i ho denuncies et titllaran d'immodest o de patir mania persecutòria, que també és una manera d'excloure.